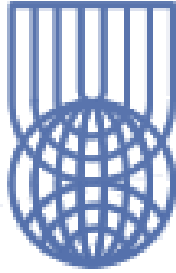

WORLD
UNION FOR
PROGRESSIVE
JUDAISM

האיגוד
העולמי
ליהדות
מתקדמת

Torah from Around the

World

Sjabbat 19 november 2011 / 22 chesjwan 5772
Sidra Chajee Sara, Beresjiet [Genesis] 23:1-25:18
Tanach blz. 41-48
Haftara: Misjlé [Spreuken] 31: 10-31
Tanach blz. 1478-1480

Commentaar door rabbijn Fred Morgan
Senior Rabbi, [Temple Beth Israel](#), Melbourne, Australia

Vertaling: Mieke van Praag

Het Engelse origineel: www.wupj.org/Publications/Newsletter.asp?ContentID=365

Op www.levisson.nl kunt u ons en ons werk steunen en u op de mailinglist abonneren.

"Chajee Sara en het geval van de ontbrekende persoon"

Elf jaar geleden, op Sjabbat Chajee Sara, werd mijn zoon Bar Mitswa. Als rabbijn van de gemeente wist ik allang precies wat ik op die dag tegen hem zou zeggen. Ofschoon hij tijdens de zwangerschap op Jom Kipoer was uitgerekend, werd hij op Soekot geboren. Dat plaatste mij destijds voor een lastig dilemma. Wat zou ik immers die Jom Kipoer in sjoel kunnen zeggen, dat een eerlijk beeld zou geven van mijn nerveuze gevoelens en verwachtingen? Uiteindelijk heb ik toen een "testament voor mijn ongeborn kind geschreven", een uiting van mijn hoop en mijn dromen voor mijn zoon.

Toen dacht ik dat ik dit "testament" op zijn Bar Mitswa weer tevoorschijn zou halen en dat ik dan mijn hoop en gebeden voor hem zou vergelijken met de realiteit van de jongen die voor mij op de *biema* stond. Dus, toen Sjabbat Chajee Sara naderde, ging ik de tekst zoeken die ik 13 jaar eerder geschreven had. Maar in de tussentijd waren we van Engeland naar Australië verhuisd en het zal niemand verbazen dat ik niet meer wist waar ik het document opgeborgen had. Ik zocht overal, maar kon het niet vinden. Ik zocht al mij mappen en ordners door, bladerde door bergen van papier, haalde mijn studeerkamer overhoop, alles tevergeefs. Ik was de wanhoop nabij.

En toen werd het mij opeens duidelijk. Waarom zou ik bij de Bar Mitswa over dat "testament voor mijn ongeborn kind" spreken? Mijn kind was nu een man geworden, een persoon met een eigen persoonlijkheid. Waarom zou ik spreken over een schim van mijn verbeelding jaren geleden, als de werkelijkheid daar voor mij en de hele gemeente stond? Mijn zoon was niet langer een projectie van de verlangens van zijn vader; hij was nu een echt mens, een eigen persoon. Zijn Bar Mitswa was een feestelijke gebeurtenis om dit hele proces van opgroeien te vieren en zijn binnentreden in de joodse volwassenheid te markeren, dat hij nu verantwoordelijk werd voor zichzelf en zijn daden ten opzichte van de gemeenschap.

Wat ik toen opmerkte en leerde is dat er een sterk verband bestaat tussen het proces van volwassen, onafhankelijk en verantwoordelijk worden en sidra Chajee Sara. Te midden van de vele belangrijke onderwerpen, die in de tekst voor deze week voorkomen, gaat het ook over de weg die onze patriarch Jitschak van kind tot volwassenheid aflegt. Wat opmerkelijk en onrustbarend in deze beschrijving is, is dat Jitschak zelf er grotendeels niet in voorkomt! De lezer moet de ontwikkeling die Jitschak doormaakt zelf aanvoelen uit wat andere mensen in diens omgeving doen en waaruit hun opvattingen over Jitschak duidelijk worden. Jitschak wordt niet geraadpleegd over wat er met en rond hem gebeurt. Zijn dromen zijn in de tekst niet te vinden.

In het eerste deel van Chajee Sara zoekt Awraham een plaats waar hij zijn net overleden vrouw Sara zou kunnen begraven. Na enige onderhandelen koopt hij de spelonk van Machpela in Chevron [Hebron]. Tussen al de verwickelingen van dit verhaal door verliezen we snel het feit uit het oog, dat Sara niet alleen de vrouw van Awraham was, maar ook de moeder van Jitschak. Desondanks komt Jitschak niet voor in het hele verhaal. Hij heeft geen stem in wat er gebeurt bij de begrafenis van zijn moeder en is er zelfs niet bij. Op dezelfde wijze schittert hij door afwezigheid in het verhaal, dat daarop volgt. Awraham is oud geworden en besluit dat zijn zoon Jitschak een vrouw moet hebben. Omdat hij niet wil dat Jitschak trouwt met een van de lokale Kanaänitische meisjes stuurt hij zijn vertrouwde dienaar terug naar zijn familie in "The Old Country", het land waar hij zelf vandaan kwam, om daar een vrouw voor Jitschak te vinden. De knecht beslist op zijn eigen manier hoe hij te werk moet gaan en daarna richt zich het hele verhaal op de onderhandelingen tussen de dienaar en Rivka's broer Lavan. Jitschak is nergens in het verhaal te bekennen. Hij bestaat alleen door de percepties van anderen. Hij heeft geen eigen persoonlijkheid.

Jitschak's persoonlijkheid ontstaat pas nadat de dienaar is teruggekeerd met de bruid en de *sjidoech* (het koppelen) is voltooid. De Tora vertelt ons dat Rivka Jitschak troost brengt voor zijn moeder. Gewoonlijk zouden we hieruit kunnen afleiden, dat Jitschak geleden heeft van het gedrag van zijn zeer dominante vader (denk aan de episode van de *Akeda*, "het Binden van Jitschak") en daardoor meer afhankelijk is geworden van zijn moeder, en dat hij nu op dezelfde wijze afhankelijk wordt van zijn nieuwe vrouw. Maar het is ook mogelijk, dat Jitschak zich gekleineerd en vernederd heeft gevoeld doordat hij uitgesloten werd van de begrafenis van zijn moeder en dat Rivka's aandacht hem nu een nieuw en bevrijdend gevoel van eigenwaarde geeft.

En dan wordt ons, tegen het einde van Chajee Sara, verteld dat Awraham zelf sterft en dat alles rond zijn begrafenis geregeld en uitgevoerd wordt door Jitschak en Jisjmaëel samen. Ten slotte komt Jitschak tevoorschijn als een heel eigen persoonlijkheid. Als volwassen man neemt hij de verantwoordelijkheden voor het gezin op zich, zowel in de praktijk door het organiseren van de begrafenis van zijn vader, als op het gevoelsmatige vlak doordat hij zich verzoent met zijn broer, die ook gevoelsmatig diep gewond is geraakt door de handelwijze van Awraham en Sara.

Nu Jitschak een van volwassenen in het gezin is geworden, heeft hij geen behoefte meer aan een testament van iemand anders, dat zou kunnen getuigen van zijn kwaliteiten. Jitschak is zijn eigen testament. Door alles wat er in deze sidra gebeurt, is hij volwassen geworden. De sidra voor volgende week opent dan ook terecht met de woorden *weële toldot Jitschak*, "dit is het verhaal van Jitschak."

Voor ons in de joodse gemeenschap bevat dit verhaal wel een confronterende les. Wij Joden vinden het soms moeilijk anderen te laten getuigen voor zichzelf, door hen de ruimte te geven zichtbaar aanwezigheid te zijn en door hen in staat te stellen hun stem te laten horen. Maar al te vaak doen wij alsof ons eigen testament van hen, wat wij van hen vinden en te zeggen hebben definitief is, en dat wat de andere persoon voor zichzelf te zeggen heeft niet de moeite waard is om naar te luisteren. We maken ze onzichtbaar, net als Jitschak in Chajee Sara, en dan zijn we verbaasd als zij er aanstoot aan nemen of ertegen protesteren dat hen het zwijgen is opgelegd. Soms is het voor ons waardevoller om onze van tevoren geschreven tekst te verliezen dan om die terug te vinden. Zoiets kan ons ertoe dwingen naar andere mensen met een frisse blik te kijken.

Dit is wat mijn zoon mij leerde op zijn Bar Mitswa toen hij een man werd en ik, zijn vader, een stap terug deed om plaats te maken voor hem om als persoon in eigen recht op de *biema* te staan.